

Др Никола БОДИРОГА*

ИЗУЗЕЋЕ ЈАВНОГ ИЗВРШИТЕЉА**

Резиме

Једно од централних питања које се односи на положај јавног извршитеља јесте обезбеђивање његове непристрасности у односу на странке извршног поступка. У том смислу треба размотрити начин одређивања јавног извршитеља који ће поступати у конкретном извршном поступку, али и могућност његове промене до које може доћи како вољом странака, тако и на захтев самог јавног извршитеља. Иако су јавни извршитељи уведени Законом о извршењу и обезбеђењу из 2011.године, тај закон није до краја дефинисао њихов положај, а нарочито однос према странкама извршног поступка, док је захтев за изузеће јавног извршитеља био недозвољен. Проблематичан је био однос јавног извршитеља и извршног повериоца, јер је у неким ситуацијама јавни извршитељ наступао као његов пуномоћник, док сам извршни дужник није могао да тражи изузеће јавног извршитеља. Важећим Законом о извршењу и обезбеђењу који је ступио на снагу 1.јула 2016.године ово питање је решено на другачији начин, али је пракса показала да када је реч о изузећу јавног извршитеља постоје одређена лутања и злоупотребе у примени овог института. С тим у вези, у раду ћемо анализирати законска решења и указати на опасности које носи погрешно схватање и примењивање разлога за изузеће јавног извршитеља.

Кључне речи: јавни извршитељ, изузеће и искључење, активна легитимација за подношење захтева, разлози, поступак и одлуке о захтеву.

* ванредни професор Правног факултета Универзитета у Београду

** Рад је настао у оквиру пројекта „Идентитетски преображај Србије“ који се реализује на Правном факултету Универзитета у Београду.

I Одређивање јавног извршитеља који ће поступати у конкретном извршном поступку

Законом о извршењу и обезбеђењу¹ прописано је да је један од обавезних елемената предлога за извршење и назначивање јавног извршитеља који ће у конкретном случају спроводити извршење. У предлогу за извршење назначивају се идентификациони подаци о извршном повериоцу и извршном дужнику (члан 30), извршна исправа, потраживање извршног повериоца, једно средство или један предмет или више средстава и предмета извршења, и други подаци који су потребни за спровођење извршења (члан 59, став 1 ЗИО). Уз предлог за извршење прилаже се извршна исправа у оригиналу, овереној копији или препису, и друга исправа одређена законом с тим што извршна исправа мора да садржи потврду о извршности (члан 59, став 2 ЗИО). Ако се предлог за извршење подноси суду који је у првом степену одлучивао о потраживању извршног повериоца, уз њега се не прилаже извршна исправа, а и ако се приложи не мора да садржи потврду о извршности (члан 59, став 3 ЗИО). Предлог за извршење подноси се у најмање четири примерка (члан 59, став 4 ЗИО).

Ако се предлог за извршење подноси на основу веродостојне исправе у њему се назначивају подаци о извршном повериоцу и извршном дужнику (члан 30), веродостојна исправа, потраживање извршног повериоца, једно средство или један предмет, или више средстава и предмета извршења, и други подаци и исправе који су потребни за спровођење извршења (члан 62, став 1 ЗИО). Предлог за извршење на основу веродостојне исправе мора да садржи и захтев да суд обавезе извршног дужника да намири новчано потраживање извршног повериоца с одмереним трошковима поступка у року од осам дана, а у меничним споровима у року од пет дана од дана достављања решења, и захтев да се одреди извршење ради намирења новчаног потраживања извршног повериоца и трошкова извршног поступка (члан 62, став 2 ЗИО). Извршни поверилац дужан је да уз предлог приложи веродостојну исправу у оригиналу, овереној копији или препису, а страну веродостојну исправу судски преводилац мора претходно да преведе на језик који је у службеној употреби у суду (члан 62, став 3 ЗИО). Ако су странке закључиле споразум о месној надлежности, извршни поверилац може тражити у предлогу за извршење да се, ако поступак буде настављен као по приговору против платног

1 Закон о извршењу и обезбеђењу– ЗИО, *Службени гласник РС*, бр. 106/2015, 106/2016, 113/2017.

налога, поступак настави пред судом који је месно надлежан по споразуму о месној надлежности. Извршни поверилац дужан је да уз предлог приложи споразум о месној надлежности (члан 62, став 4 ЗИО). Предлог за извршење ради намирења новчаног потраживања може се поднети без назначивања предмета и средства извршења, у ком случају се у решењу о извршењу не наводе средство и предмет извршења, већ се извршење одређује на целокупној имовини извршног дужника (члан 60, ставови 1 и 3 ЗИО), при чему је у пракси спорно да ли се то односи само на извршење на основу извршне исправе, или и на извршење на основу веродостојне исправе, обзиром да члан 62, став 1 ЗИО прописује да предлог за извршење на основу веродостојне исправе мора да садржи назначивање једног или више средстава и предмета извршења, а чланом 67, став 2 ЗИО прописано је да решење о извршењу на основу веродостојне исправе мора да садржи једно или више средстава и предмета извршења.

Без обзира на то да ли се предлог за извршење подноси на основу извршне или веродостојне исправе, извршни поверилац је дужан да у предлогу за извршење назначи конкретно одређеног и месно надлежног јавног извршитеља који ће да спроведе извршење (члан 63 ЗИО). То мора бити јавни извршитељ из круга месно надлежних јавних извршитеља, а месна надлежност јавног извршитеља регулисана је чланом 10 ЗИО. Јавни извршитељ спроводи извршење решења о извршењу на основу извршне или веродостојне исправе и решења о претходној или привременој мери које донесе суд за чије подручје је именован (члан 10, став 1 ЗИО). Он може предузимати радње и изван подручја за које је именован, сам или преко јавног извршитеља с другог подручја (члан 10, став 2 ЗИО).

Одређивање јавног извршитеља саставни је део решења о извршењу. Чланом 68, став 1 ЗИО прописано је да се у решењу о извршењу на основу извршне или веродостојне исправе одређује да извршење спроводи јавни извршитељ кога је извршни поверилац назначио у предлогу за извршење. Решење о извршењу може се побијати у делу у којем је одређен јавни извршитељ који ће поступати, и то само из разлога ако одређени јавни извршитељ није месно надлежан. Одредбама ЗИО није изричито прописано да се решење о извршењу може побијати и због тога што је њиме одређен месно надлежан јавни извршитељ у односу на кога постоји разлог за искључење или изузеће, али сматрамо да таква могућност постоји и да она произлази из члана 39 ЗИО који прописује сходну примену ЗПП у поступку извршења и обезбеђења.

Јавни извршитељ може обавестити суд да је спречен да прихвати спровођење извршења, у року од пет дана од дана пријема решења које треба да изврши (члан 69, став 1 ЗИО). Суд одмах прослеђује обавештење извршном повериоцу и позива га да у одређеном року назначи другог јавног извршитеља, иначе се извршни поступак обуставља (члан 69, став 2 ЗИО). Ако извршни поверилац благовремено назначи другог јавног извршитеља, суд доноси решење којим у том погледу мења решење о извршењу (члан 69, став 3 ЗИО). Против тог решења дозвољен је приговор, али само ако други јавни извршитељ није месно надлежан (члан 69, став 4 ЗИО).

У извршном поступку који се води ради намирења новчаних потраживања насталих из комуналних услуга и сродних делатности, јавни извршитељ је искључиво надлежан не само за спровођење извршења него и за одлучивање о допуштености и о основаности предлога за извршење. За одређивање поступајућег јавног извршитеља у том поступку важи посебан правни режим. Извршни поверилац дужан је да пре подношења предлога за извршење на основу веродостојне исправе ради намирења новчаног потраживања насталог из комуналних услуга и сродних делатности захтева од Коморе јавних извршитеља да одреди јавног извршитеља коме ће поднети предлог за извршење. Захтев, поред осталог, садржи име и презиме или пословно име странака, пребивалиште, односно боравиште странака и матични број и порески идентификациони број ако је странка правно лице, предузетник или физичко лице које обавља делатност (члан 393, став 1 ЗИО). Комора је дужна да одговори на захтев извршног повериоца у року од пет дана од дана пријема захтева, водећи рачуна о томе да се јавни извршитељи одређују равномерно, према азбучном реду уписа у именик јавних извршитеља и заменика јавних извршитеља и да је за поступање по предлогу за извршење искључиво надлежан јавни извршитељ на чијем подручју извршни дужник има пребивалиште, боравиште или седиште (члан 393, став 2 ЗИО). Ако Комора не одговори на захтев извршног повериоца у року од пет дана, извршни поверилац самостално одређује јавног извршитеља на чијем подручју извршни дужник има пребивалиште, боравиште или седиште (члан 393, став 3 ЗИО). Јавни извршитељ дужан је да одбаци предлог за извршење ако му извршни поверилац уз предлог за извршење не достави одговор Коморе из кога произлази да је за јавног извршитеља одређен управо он, или ако не достави доказ да Комора није одговорила на захтев извршног повериоца у року од пет радних дана. Против решења о одбацивању предлога за извршење дозвољен је приговор (члан 393, став 4 ЗИО). Под-

ношење и садржину захтева извршног повериоца Комори, садржину одговора Коморе и начин на који Комора доставља одговор извршном повериоцу подробније прописује Комора (члан 393, став 5 ЗИО).

II Разлози за изузеће јавног извршитеља

Изузеће јавног извршитеља, односно право да се захтева његово изузеће уведено је важећим Законом о извршењу и обезбеђењу из 2016.године. Поређења ради, чланом 31, став 2 Закона о извршењу и обезбеђењу из 2011.године било је прописано да захтев за изузеће председника суда, судског извршитеља и извршитеља није дозвољен.² Овако формулисана законска одредба не постоји у важећем ЗИО. Јавни извршитељ је поред суда, централни орган извршног поступка, који не само да предузима радње спровођења извршења већ и доноси решења и закључке када је на то законом овлашћен, па је у интересу правичности извршног поступка да се омогући подношење захтева за његово изузеће.³

Посебно осетљиво питање јесте обезбеђивање непристрасности јавног извршитеља у односу на извршног повериоца. Избор поступајућег јавног извршитеља зависи од воље извршног повериоца исказане у предлогу за извршење. Једном изабран поступајући јавни извршитељ може бити промењен вољом извршног повериоца, без икаквог образложења (члан 139 ЗИО). Члан 138 ЗИО носи назив „Однос извршног повериоца и јавног извршитеља.“ Јавни извршитељ изводи своја овлашћења из закона и стара се о томе да се извршни поверилац што брже и повољније

2 Супротно томе, одредбом члана 350, тачка 4 истог закона нормирана је тежа дисциплинска повреда која је постојала ако би извршитељ предузимао радње у поступку у којем постоји разлог за његово искључење.

3 Поређења ради, одредбама ЗПП прописано је да се може тражити искључење и изузеће вештака. Вештак може да буде искључен или изузет из истих разлога као и судија или судија поротник (члан 266, став 1 ЗПП) Странка је дужна да поднесе захтев за изузеће вештака, кад сазна да постоји разлог за изузеће, а најкасније пре почетка извођења доказа вештачењем (члан 266, став 2 ЗПП). У захтеву за изузеће странка је дужна да наведе околности на којима заснива захтев за изузеће (члан 266, став 3 ЗПП). О захтеву за изузеће вештака одлучује суд (члан 266, став 4 ЗПП). Против решења којим се усваја захтев за изузеће вештака није дозвољена жалба, а против решења којим се захтев одбија није дозвољена посебна жалба (члан 266, став 5 ЗПП). Ако је странка сазнала за разлог за искључење или изузеће вештака после извршеног вештачења и приговара вештачењу из тог разлога, суд ће да поступи као да је захтев за искључење или изузеће поднет пре извршеног вештачења (члан 266, став 6 ЗИО). Право да се тражи искључење или изузеће вештака логична је последица значајне улоге коју вештак има у парничном поступку. Управо због тога није имала икаквог смисла забрана подношења захтева за изузеће извршитеља (члан 31, став 2 ЗИО 2011), имајући у виду његова значајна овлашћења у извршном поступку.

намири уз поштовање закона и права извршног дужника (члан 138, став 1 ЗИО). Јавни извршитељ није дужан да се повинује предлогу извршног повериоца да предузме или не предузме неку радњу на коју је само јавни извршитељ овлашћен. Ако су и један и други овлашћени да предузму исту радњу, један не може да опозове радњу другог (члан 138, став 2 ЗИО). Јавни извршитељ не може извршном повериоцу отказати спровођење извршења (члан 138, став 3 ЗИО).

Чланом 68, став 2 ЗИО прописано је да извршни дужник може захтевати изузеће јавног извршитеља све до окончања извршног поступка. Иако члан 68 ЗИО носи назив „Одређивање јавног извршитеља и изузеће“, разлози за изузеће нису нормирани тим чланом, него чланом 495 ЗИО, који се налази у седмом делу ЗИО, који носи назив „Јавни извршитељи“, и то у оквиру друге главе овог дела ЗИО која носи назив „Овлашћења и дужности јавног извршитеља.“⁴

Члан 495 ЗИО носи назив „Разлози за изузеће јавног извршитеља.“ Разликују се разлози за искључење и разлози за изузеће. Јавни извршитељ изузима се у поступку у коме се непосредно или посредно одлучује о његовим правима и обавезама или правима и обавезама његовог супружника или ванбрачног партнера или крвног сродника у правој линији, а у побочној линији до четвртог степена сродства или о правима и обавезама лица са којима је у односу старатеља, усвојитеља, усвојеника или хранитеља, којима је законски заступник и у поступку у коме се одлучује о правима и обавезама правног лица чији је оснивач (члан 495, став 1 ЗИО–искључење). Јавни извршитељ изузима се и ако је са странком био у пословном односу поводом кога се спроводи извршење или ако је био заступник или одговорно лице у правном лицу које је странка у поступку (члан 495, став 2 ЗИО). Иако се у члану 495, став 2 ЗИО говори о изузећу из формулације законског разлога за изузеће јасно је да је и овде заправо реч о искључењу. На то упућује и одредба члана 527, тачка 8 ЗИО којом се прописује да постоји тежа дисциплинска повреда када јав-

4 Пренормираност, непрегледност и лоша систематика законских норми примећује се и у коментарима важећег ЗИО. У Коментару Закона о извршењу и обезбеђењу, чији су аутори Небојша Шаркић и Младен Николић у тексту који прати члан 68 ЗИО указује се да законодавац ни на који начин, чак ни посредно није означио који су то разлози који могу бити истакнути за изузеће јавног извршитеља и потом се закључује како се разлози за изузеће судије не могу по аутоматизму могу применити на јавног извршитеља. У тексту који прати члан 495 ЗИО (који се налази у делу закона посвећеног јавним извршитељима) коментаришу се поједини разлози за изузеће јавног извршитеља који су у том члану наведени. Видети Небојша Шаркић, Младен Николић, *Коментар Закона о извршењу и обезбеђењу*, Београд 2018, 159–160, 669.

ни извршитељ предузима радње у поступку и поред постојања разлога за искључење, а онда се у загради упућује на члан 495, ставове 1 и 2 ЗИО. Чланом 495, став 3 ЗИО прописано је да се јавни извршитељ изузима и ако друге чињенице доводе у сумњу његову непристрасност.

Ако се упореде разлози за искључење судије прописани чланом 67, став 1, тачке 1 до 7 ЗПП и разлози за искључење јавног извршитеља прописани чланом 495, став 1 и 2 ЗИО може се уочити да је круг разлога за искључење јавног извршитеља у извршном поступку ужи од круга разлога за искључење судије у парничном поступку, јер се неки од разлога прописани чланом 67, став 1, тачке 1 до 7 ЗПП не могу применити и на јавног извршитеља имајући у виду његове надлежности у извршном поступку. Разлози који доводе до искључења судије у парничном поступку, а који нису наведени као разлози за искључење јавног извршитеља, иако се на њега могу применити, могу се истаћи као разлози за изузеће јавног извршитеља, јер поред разлога за његово искључење прописаних чланом 495, став 1 и 2 ЗИО, изузеће јавног извршитеља се може тражити и из других разлога који доводе у питању његову непристрасност (члан 495, став 3 ЗИО).

III Активна легитимација за подношење захтева за изузеће јавног извршитеља

Према одредби члана 68, став 2 ЗИО, захтев за изузеће јавног извршитеља може поднети само извршни дужник. Извршни поверилац може тражити промену поступајућег јавног извршитеља који спроводи извршење (члан 139, став 1 ЗИО) и тај захтев извршног повериоца не мора да буде образложен. У том случају јавни извршитељ доноси закључак о обустави спровођења извршења пред њим и одређивању другог јавног извршитеља, и уступа списе другом јавном извршитељу, који одмах доноси закључак о настављању извршења (члан 139, став 2 ЗИО). Само постојање могућности промене поступајућег јавног извршитеља не доводи у питање право извршног повериоца да тражи његово изузеће јер институт изузећа треба да обезбеди непристрасно суђење, а право на непристрасно суђење имају обе странке извршног поступка, како извршни поверилац, тако и извршни дужник.

Када су у питању учесници у извршном поступку (лица која у извршном поступку или поступку обезбеђења остварују нека своја права или правне интересе, а нису странке у поступку— члан 2, тачке 5 и 6 ЗИО), та лица, према одредби члана 68, став 2 ЗИО нису активно легитимисана за подношење захтева за изузеће. У том смислу могу се навести поједине судске одлуке којима је захтев за изузеће јавног извршитеља

поднет од стране трећег лица одбачен као недозвољен.⁵ Ономогућавање учесника у извршном поступку да поднесу захтев за изузеће или искључење јавног извршитеља проблематично је због тога што јавни извршитељ у извршном поступку одлучује и о правним средствима учесника у поступку. Тако јавни извршитељ у првом степену одлучује о дозвољености и о основаности приговора трећег лица, у поступцима у којима јавни извршитељ спроводи извршење. Осим тога, када јавни извршитељ спроводи извршење, он у првом степену одлучује и о дозвољености и о основаности захтева за отклањање неправилности који поред странака, могу поднети и учесници у извршном поступку (члан 148, став 1 ЗИО). Јавни извршитељ одлучује и о обустави извршног поступка решењем против ког је дозвољена жалба, као и о предлогу за одлагање извршења који могу поднети не само странке, него и трећа лица. Подсећамо да и у парничном поступку искључење и изузеће судије могу тражити не само парничне странке, већ то право има и умешач.⁶ Због свега тога сматрамо да активну легитимацију за подношење захтева за изузеће или искључење јавног извршитеља треба да имају не само странке, него и учесници у извршном поступку.

На крају, и сам јавни извршитељ може сазнати за постојање разлога за искључење или изузеће. Он је дужан да пази на постојање тих разлога и када на њих не указују ни странке ни учесници у извршном поступку. У случају да они постоје јавни извршитељ је дужан да без одлагања о томе обавести суд који ће донети одлуку о изузећу или искључењу. Ако суд донесе решење о искључењу или изузећу, позваће извршног повериоца да назначи новог јавног извршитеља који ће спроводити извршење. У поступку за намирење новчаних потраживања насталих из комуналних услуга и сродних делатности нови јавни извршитељ ће бити одређен применом члана 393 ЗИО.

Најранији тренутак у поступку у којем јавни извршитељ може сазнати за постојање разлога за искључење или изузеће везује се за пријем решења о извршењу које му доставља суд. Решење о извршењу на основу извршне или веродостојне исправе доставља се јавном извршитељу са копијом исправа потребних да спроведе извршење, који решење даље доставља извршном повериоцу и извршном дужнику (члан 70, став 1 ЗИО). Чланом 69, став 1 ЗИО прописано је да јавни извршитељ може

5 Решење Привредног суда у Београду, Посл.бр. Иив 4071/2018 од 23.8.2018.године, решење Привредног суда у Београду ИПВ (ИВ) 1899/18 од 25.12.2018. године, из архиве суда.

6 Милка Јанковић, Живота Јанковић, Хранислав Карамарковић, Драгољуб Петровић, *Коментар Закона о парничном поступку*, Београд 1977, 107.

обавестити суд да је спречен да прихвати спровођење извршења у року од пет дана од дана пријема решења које треба да изврши. Одредбама ЗИО нису прописани разлози због којих јавни извршитељ може одбити да спроводи извршење у конкретном предмету, односно који су то разлози којима се може оправдати његова спреченост. Чланом 527, тачка 3 ЗИО као тежа дисциплинска повреда прописано је обавештавање суда, односно извршног повериоца да је јавни извршитељ спречен да прихвати спровођење или настављање извршења, иако спреченост не постоји, док се у загради упућује на члан 69, став 1 и члан 140 ЗИО. Не улазећи у друге разлоге због којих јавни извршитељ може бити спречен да спроводи извршење, сматрамо да је постојање разлога за искључење или изузеће, свакако један од основа због којих јавни извршитељ треба да обавести суд и странке у поступку да не може доносити одлуке и предузимати радње у конкретном извршном поступку.

Ако се извршење спроводи ради намирења новчаних потраживања насталих из комуналних услуга и сродних делатности, најранији тренутак у којем јавни извршитељ може сазнати за постојање разлога за искључење или изузеће јесте када му буде поднет предлог за извршење.

За постојање разлога за искључење или изузеће јавни извршитељ може сазнати и касније у току извршног поступка, односно околности које оправдавају искључење или изузеће јавног извршитеља могу се манифестовати и у некој од каснијих фаза поступка.

IV Поступак одлучивања и одлуке о захтеву за изузеће јавног извршитеља

Захтев за изузеће или искључење јавног извршитеља мора се поднети чим се сазна за постојање разлога за искључење или изузеће (члан 69, став 2 ЗПП у вези са чланом 39 ЗИО), а најкасније до окончања извршног поступка. Захтев за изузеће јавног извршитеља не одлаже извршење или обезбеђење (члан 68, став 5 ЗИО). Није сасвим јасно да ли се ова одредба односи и на искључење. Мислимо да је одговор на ово питање негативан, јер је одредбом члана 527, тачка 8 ЗИО као тежа дисциплинска повреда прописано предузимање радњи од стране јавног извршитеља и када постоје разлози за искључење или када постоји донето решење о изузећу. То значи да када постоје разлози за искључење, јавни извршитељ треба да прекине сваки даљи рад на предмету и да о постојању разлога за искључење обавести надлежни суд и странке у поступку. Такав закључак несумњиво произлази и из одредбе члана 68, став 1 ЗПП, која се сходно примењује и у извршном поступку.

О захтеву за изузеће или искључење јавног извршитеља одлучује суд који је донео решење о извршењу на основу извршне или веродостојне исправе (члан 9, став 1 ЗИО), а у оквиру суда о томе одлучује судија појединац (члан 12, став 1 ЗИО). О захтеву за изузеће или искључење се мора одлучити у року од пет дана од дана пријема захтева (члан 68, став 2 ЗИО). Пре доношења одлуке о захтеву судија појединац дужан је да затражи изјашњење од јавног извршитеља чије се изузеће или искључење тражи, а по потреби извршиће се и друге провере (члан 71, став 4 ЗПП у вези са чланом 39 ЗИО).⁷ Судија појединац одбацује неблагоприятан, непотпун или недозвољен захтев за изузеће или искључење. Против решења којим је захтев за изузеће или искључење одбачен као неблагоприятан, непотпун или недозвољен може се изјавити приговор (члан 68, став 4 ЗИО). О приговору одлучује веће троје судија суда који је донео решење о извршењу на основу извршне или веродостојне исправе. Ако захтев за изузеће или искључење не буде одбачен, одлучује се о његовој основаности. Ако је захтев за изузеће јавног извршитеља одбијен, против тог решења дозвољен је приговор (члан 68, став 4 ЗИО), о којем одлучује веће троје судија суда који је донео решење о извршењу на основу извршне или веродостојне исправе.

Против решења којим је усвојен захтев за изузеће или искључење јавног извршитеља не могу се изјавити ни жалба ни приговор (члан 71, став 5 ЗПП, у вези са чланом 39 ЗИО). Ако усвоји захтев за изузеће или искључење јавног извршитеља, суд одмах позива извршног повериоца да у року од пет дана назначи другог јавног извршитеља, иначе се извршни поступак обуставља (члан 68, став 3 ЗИО). Због пропуштања овог рока извршни поверилац не може тражити враћање у пређашње стање.

У поступку извршења ради новчаног намирења потраживања насталог из комуналних услуга или сродних делатности о захтеву за изузеће или искључење одлучивао би суд који би био надлежан за одлучивање о предлогу за извршење. У случају усвајања захтева за искључење или изузеће извршни поверилац би морао да се обрати Комори која би одредила другог јавног извршитеља применом правила из члана 393 ЗИО.

Ако јавни извршитељ предузима радње у поступку и поред постојања разлога за искључење (члан 495, став 1 и 2 ЗИО) или поред донетог решења о изузећу то представља тежу дисциплинску повреду (члан 527, тачка 8 ЗИО) за коју се може изрећи нека од мера прописаних чланом 528, став 2, тачке 1 до 4 ЗИО.

7 Никола Бодирога, *Нови извршни поступак*, Београд 2017, 125.

V Доношење одлуке о искључењу или изузећу јавног извршитеља и судбина донетих одлука и предузетих радњи

Одредбама ЗИО није прописано шта се дешава са одлукама и радњама које је донео, односно предузео јавни извршитељ упркос постојању разлога за искључење, односно упркос донетом решењу о изузећу. Одредбе ЗПП које се сходно примењују у поступку извршења и обезбеђења у том погледу праве разлику између искључења и изузећа. Ако захтев за искључење буде усвојен, суд ће да укине све радње које је предузео искључени судија (члан 72, став 2 ЗПП). Ако захтев за изузеће буде усвојен, суд ће да укине радње које су биле предузете после подношења захтева, осим ако се странке не сагласе да се предузете радње не укидају (члан 72, став 3 ЗПП). То значи да се у случају доношења решења о искључењу судије све радње које је предузео искључени судија морају укинути, независно од тренутка у којем се предузете и независно од става странака о тим радњама. Када је у питању изузеће, укидају се само радње које су предузете после подношења захтева за изузеће, али се странке могу споразумети да се те радње не укидају. Ако је првостепену пресуду у парничном поступку донео судија који је по закону морао бити искључен или изузет, онда то представља апсолутно битну повреду одредаба парничног поступка (члан 374, став 2, тачка 1 ЗПП), на коју другостепени суд пази по службеној дужности (члан 386, став 3 ЗПП), а ове законске одредбе сходно се примењују и у поступку по жалби против решења (члан 402 ЗПП). Наведена битна повреда одредаба ЗПП представља и разлог због којег се може поднети предлог за понављање поступка (члан 426, тачка 1 ЗПП).

Када су у питање одлуке донете од стране јавног извршитеља који је морао бити искључен или је решењем суда био изузет, те одлуке се могу побијати правним лековима у складу са одредбама ЗИО. Против решења јавног извршитеља може се изјавити жалба, осима ако је законом прописано да жалба није дозвољена или да се решење може побијати приговором (члан 24, став 2 ЗИО). Као један од разлога за побијање решења јавног извршитеља жалбом или приговором може се истаћи и апсолутно битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374, став 2, тачка 1 ЗПП, у вези са чланом 39 ЗИО. Закључци јавног извршитеља не могу се побијати ни приговором ни жалбом (члан 24, став 5 ЗИО), већ се под условима прописаним чланом 148 ЗИО, њихова законитост и правилност може оспоравати захтевом за отклањање неправилности у спровођењу извршења.

Искључење и изузеће јавног извршитеља у току извршног поступка отвара питање и судбине радњи које је предузео поступајући јавни извршитељ. Цитирали смо одредбе ЗПП којима се уређује шта ће

бити са предузетим радњама у случају да дође до искључења или изузећа судије у парничном поступку. Прави се разлика између искључења судије, у ком случају се укидају све радње које је предузео искључени судија, и изузећа судије, када се укидају само радње које су предузете након подношења захтева за изузеће, али се странке могу споразумети да се и те радње не укидају (члан 72, став 2 и 3 ЗПП). У одсуству одговарајуће одредбе ЗИО, цитиране одредбе ЗПП се морају сходно применити у поступку извршења и обезбеђења. Радње јавног извршитеља се могу побијати захтевом за отклањање неправилности у спровођењу извршења (члан 148, став 1 ЗИО), а исто тако се могу побијати и закључци јавног извршитеља којима се налаже предузимање радњи (члан 23, став 4 ЗИО). Један од разлога за побијање тих радњи може бити и постојање разлога за искључење или изузеће јавног извршитеља.

На овом месту указујемо и на одредбе Јавноизвршитељске тарифе. Ако дође до искључења јавног извршитеља, искључени јавни извршитељ дужан је да новом јавном извршитељу којег извршни поверилац назначи да настави поступак одмах пренесе цео предујам који је примио (члан 7, став 1 Јавноизвршитељске тарифе). Уколико суд усвоји захтев за изузеће јавног извршитеља, он задржава предујам на име накнаде коју је примио за припремање, архивирање и вођење предмета и на име накнаде за појединачне радње које је предузео и накнаде за стварне трошкове које је имао до подношења захтева за изузеће. Остатак предујма одмах преноси другом јавном извршитељу којег извршни поверилац назначи да настави поступак (члан 7, став 2 Јавноизвршитељске тарифе).

VI Подношење тужбе против јавног извршитеља као разлог за његово изузеће

Чланом 498, став 1 ЗИО прописано је да јавни извршитељ одговара својом целокупном имовином за штету коју својом кривицом проузрокује у извршном поступку или поступку обезбеђења. За ту штету не одговара Република Србија (члан 498, став 2 ЗИО). Током доношења одлука и предузимања радњи у поступку извршења и обезбеђења јавни извршитељ може проузроковати штету странци, учеснику у извршном поступку или било ком другом лицу. Управо због тога један од услова које јавни извршитељ мора да испуни пре полагања заклетве јесте закључење уговора о осигурању за штету коју би због обављања своје делатности могао нанети другом лицу (члан 478, став 1, тачка 1 ЗИО), а доказ о закључењу тог уговора дужан је да достави Министарству правде у року од 25 дана од дана пријема решења о именовану (члан 478, став 2 ЗИО).

Министар правде прописује опште услове за закључивање уговора о осигурању за штету коју би јавни извршитељ својом делатношћу могао изазвати другом лицу (члан 481, став 1 ЗИО). Уколико јавни извршитељ одбија да добровољно исплати накнаду штету оштећеном лицу, право на накнаду штете остварује се у парничном поступку.

У пракси се тужба против јавног извршитеља не подноси само ради накнаде штете, већ се често употребљава као замена за систем правних лекова и правних средстава прописаних одредбама ЗИО. Јавни извршитељ је овлашћен за доношење одлука (решења и закључци) и за предузимање радњи у извршном поступку. Те одлуке и радње могу се побиијати одговарајућим правним средствима, у роковима и на начин прописан законом. Странка или учесник најпре подноси одговарајуће правно средство у извршном поступку, најчешће захтев за отклањање неправилности, па ако он буде усвојен, на основу те одлуке подноси се тужба за накнаду штете у парничном поступку. Овакав редослед потеза се често заобилази због одређених недоумица и противречности које се односе на употребу појединих правних лекова и правних средстава у извршном поступку.⁸

Оно што нас овде занима јесте какав је утицај поднете тужбе против јавног извршитеља на његово поступање у конкретном извршном поступку. Чињеница да између странке и јавног извршитеља тече парница није одредбама ЗИО прописана као разлог за искључење јавног извршитеља (члан 495, став 1 и 2 ЗИО), већ би то евентуално могао да буде разлог за његово изузеће (члан 495, став 3 ЗИО). Чланом 67, став 1, тачка 5 ЗПП нормиран је посебан разлог за искључење судије у парничном поступку који ће постојати ако између судије и странке тече нека друга парница.⁹ Из цитиране одредбе ЗПП би се на први поглед могло закључити да је довољно да странка из текуће парнице поднесе тужбу против поступајућег судије и да онда на основу те чињенице тражи његово искључење. Мишљења смо да овај разлог за искључење судије треба

8 Никола Бодирога, *Нови извршни поступак*, Београд 2017, 154–155.

9 Овај разлог за искључење судије уведен је одредбама ЗПП 2004. Чланом 66, став 1, тачка 6 ЗПП 2004 било је прописано да судија не може вршити судијску дужност ако између судије и неког од лица из овог става (а то су поред странке били њен законски заступник, пуномоћник, лице које је са странком у односу саовлашћеника или саобвезника, крвни сродник странке у правој линији, крвни сродник у побочној линији до четвртог степена сродства, тазбински сродник до другог степена сродства, старалац, усвојилац и усвојеник странке) тече нека друга парница или постоји сукоб интереса. Одредбама ЗПП 2011 је тај разлог за искључење сужен тако што је прописано да судија мора бити искључен ако између судије и странке тече нека друга парница и таква формулици је и данас на снази.

рестриктивније тумачити. У пракси ЕСЉП подношење кривичних пријава или приватних кривичних тужби против судија само по себи не представља довољан разлог за сумњу у њихову непристрасност. Тај принцип ЕСЉП примењује из разлога што би се аутоматским изузећем судија у таквим околностима омогућило странкама у поступку да врше "куповину судија," на начин да вештачки стварају пристрасности или предрасуде и тиме би им се пружио једноставан инструмент за уклањање судије који им не одговара из разлога што је пресудио против њих или је на други начин показао склоност да то учини.¹⁰

У предмету *Tanner and Malminen v. Finland* подносилац представке се жалио да је повређено његово право на непристрасан суд као елемент права на правично суђење, због тога што је у суђењу против подносиоца представке учествовао судија против којег је подносилац представке поднео приватну кривичну тужбу. Подносилац представке је у тужби против судије навео да је судија прекршио закон због тога што је без образложења одбио његову кривичну тужбу против окривљеног у једном предмету. Подношењем тужбе против поступајућег судије је према мишљењу подносиоца представке настао основ за његово изузеће, али како до тога није дошло, подносилац представке је сматрао да му је тиме повређено право на непристрасан суд, односно право на правично суђење. ЕСЉП је применом како објективног, тако и субјективног теста непристрасности нашао да је представка у овом делу очигледно неоснована.¹¹ Према ставовима ЕСЉП чињеница да је странка у конкретном поступку поднела кривичну пријаву или тужбу против судије није довољна да доведе до аутоматског изузимања судије из тог поступка. Захтев за изузеће судије у тој ситуацији би представљао злоупотребу процесних овлашћења, а суд је дужан да спречи и казни сваку злоупотребу права које имају странке у поступку (члан 9, став 2 ЗПП).

Сматрамо да наведене ставове ЕСЉП треба узети у обзир и када је реч о одлучивању о захтеву за изузеће јавног извршитеља. Може се десити да сам извршни дужник незадовољан поступањем јавног извршитеља чије одлуке и радње нису укинуте по изјављеним правним лековима и правним средствима, поднесе тужбу против јавног извршитеља не због тога што стварно постоји спор поводом неког грађанскоправног односа

10 Загребачка банка д.д. против Хрватске, пресуда ЕСЉП од 12.12.2013.године (§178), [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-138917%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-138917%22]}), 21.3.2019.

11 *Tanner and Malminen v. Finland*, одлука ЕСЉП од 26.2.2002.године (§§ 1–4), [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-22249%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-22249%22]}), 21.3.2019.

између њега и јавног извршитеља (члан 1 ЗПП), него да би с позивом на то да између њега и јавног извршитеља тече нека друга парница (члан 67, став 1, тачка 5 ЗПП, у вези са чланом 39 ЗИО), исходовао изузеће поступајућег јавног извршитеља и тиме осујетио законито и правилно вођење извршног поступка.

У једном извршном поступку у коме је спровођено исељење извршног дужника из непокретности, извршни дужник је поднео тужбу против поступајућег јавног извршитеља којом је захтевао враћање износа од 2.300 евра који је наводно јавном извршитељу дао на зајам. Након што је јавни извршитељ примио тужбу, о постојању парнице између њега и извршног дужника је обавестио суд. У самој тужби извршни дужник није навео ни адресу туженог јавног извршитеља, већ је навео адресу његове канцеларије. Узимајући у обзир напред наведено, јавни извршитељ је у свом допису Другом основном суду у Београду навео да подношење тужбе против њега представља злоупотребу процесних овлашћења, што је суд дужан да спречи (члан 9, став 2 ЗПП). Након цитирања одредаба ЗИО и одредаба ЗПП од којих поједине немају никакве везе са питањем које се поставља у овом предмету¹², те позивања на пресуду ЕСЉП¹³ у предмету Хорнсби против Грчке од 19.3.1997.године, као и на препоруке Савета Европе које се баве извршењем, Други основни суд у Београду налази да члан 495 ЗИО не прави разлику између искључења и изузећа, као што то прави члан 67 ЗПП, па сходно примењујући одредбу члана 67, став 1, тачка 5 ЗПП којом је прописано да се судија искључује из парничног поступка ако између њега и странке тече нека друга парница, и доноси решење којим усваја захтев за искључење јавног извршитеља.¹⁴

Овакав закључак Другог основног суда у Београду се не може прихватити јер су у члану 495, став 1 и 2 ЗИО наведени разлози за искључење јавног извршитеља. У члану 495, став 1 ЗИО јасно је назначено да се ради о разлозима за искључење и на то се упућује у загради. Исти закључак се може извести и у погледу члана 495, став 2 ЗИО јер начин на који је овај

12 На пример, суд се позива на одредбу члана 406, став 2 ЗИО којом је прописано да ако веће првостепеног суда усвоји приговор против одређујућег дела решења о извршењу које је донео јавни извршитељ у поступку намирења потраживања из комуналних услуга и сродних делатности, судија појединац одмах обавештава извршног повериоца да је обавезујући део решења о извршењу постао извршна исправа на основу које може да се захтева извршење у истом или у другом поступку.

13 У решењу Другог основног суда у Београду се овај суд означава као „Међународни суд за људска права“.

14 Решење Другог основног суда у Београду Пословни број Су:VII бр.40–11/19, пословни број: ИИ 157/16, пословни број ИИ 426/16 од 12.3.2019.године, из архиве суда.

члан формулисан и разлог који је у њему наведен такође представља разлог за искључење (јавни извршитељ је био заступник у правном лицу које сада представља извршног повериоца или извршног дужника у извршном поступку или је с њим био у пословном односу). Осим тога, чланом 527, тачка 8 ЗИО прописана је тежа дисциплинска повреда која се огледа у предузимању радњи од стране јавног извршитеља и поред постојања разлога за искључење, а у загради се упућује на члан 495, ставове 1 и 2 ЗИО. Чланом 495, став 3 ЗИО прописани су разлози за изузеће јер је прописано да се јавни извршитељ изузима ако постоје и друге околности које доводе у питању његову непристрасност. Како у члану 495, став 1 и 2 ЗИО који уређује разлоге за искључење није као разлог за искључење наведено постојање неке друге парнице између странке и јавног извршитеља, то се у конкретном случају не може радити о постојању разлога за искључење, јер се одредбе ЗПП сходно примењују у поступку извршења и обезбеђења само ако одредбама ЗИО или другог закона којим се уређује извршење и обезбеђење нека процесна ситуација већ није уређена. У овом случају одредбама ЗИО (члан 495, став 1 и 2) су уређени разлози за искључење, па се одредбе ЗПП које уређују искључење не могу сходно применити. Подношење тужбе против јавног извршитеља који спроводи извршење би евентуално могао да буде разлог за његово изузеће, али и тада би суд који одлучује о захтеву за изузеће јавног извршитеља стога морао да покаже већи опрез и да санкционише злоупотребу процесних овлашћења до које би несумњиво дошло уклањањем поступајућег јавног извршитеља из конкретног поступка, само зато што је против њега поднета кривична пријава или тужба и то од стране извршног дужника који је незадовољан поступањем јавног извршитеља, а чија ниједна одлука нити радња није укинута поводом изјављеног правног средства у извршном поступку. Суд би том приликом морао да узме у обзир пресуде ЕСЉП које смо у раду цитирали, а у којима се заступа став да подношење тужби против судија које поступају у неком поступку не треба да аутоматски доводи до њиховог изузећа, јер би се на тај начин странкама омогућило да из поступка уклоне судије само зато што мисле да ће тај судија пресудити на њихову штету. Ови ставови се морају имати у виду и када се одлучује о захтевима за изузеће јавних извршитеља.

VII Уместо закључка

Увођење вансудских извршитеља у правосудни систем Републике Србије извршено је Законом о извршењу и обезбеђењу из 2011. године који је за њих употребљавао назив извршитељи. Изузимајући извршни

поступак за наплату новчаних потраживања по основу комуналних и сличних услуга (искључива надлежност извршитеља за одлучивање о предлогу за извршење и за спровођење извршења) и извршење ради враћања запосленог на рад и извршење одлука из породичних односа (искључива надлежност суда за одлучивање о предлогу за извршење и за спровођење извршења), у свим другим средствима извршења надлежност извршитеља била је ограничена само на спровођење извршења, а да ли ће извршитељ поступати у тим предметима зависило је од воље извршног повериоца који је могао да бира између спровођења извршења путем суда и спровођење извршења путем извршитеља. Према одредбама ЗИО 2011 надлежност извршитеља била је првенствено ограничена на спровођење извршења и на доношење закључака у тој фази извршног поступка. Само је у комуналним предметима извршитељ могао да одлучује о дозвољености и основаности предлога за извршење. Извршитељ према одредбама ЗИО 2011 није имао надлежност за одлучивање о правним лековима и правним средствима. Чак и у тако постављеном систему надлежности, било је оправдано омогућити странкама да траже изузеће извршитеља, при чему под изузећем подразумевамо искључење (законско изузеће због таксативно набројаних разлога) и изузеће у ужем смислу (судско изузеће). Међутим, члан 31, став 2 ЗИО 2011 је такву могућност забрањивао, мада је чланом 350, тачка 4 истог закона било прописано да извршитељ чини тежу дисциплинску повреду ако предузима радње у поступку упркос постојању разлога за искључење.

Ступањем на снагу важећег ЗИО 1.јула 2016.године, вансудски извршитељи се означавају називом јавни извршитељи и њихове надлежности су значајно проширене. Задржано је њихово овлашћење да одлучују о предлозима за извршење и да спроводе извршење ради наплате потраживања за извршене комуналне услуге и сродне делатности, и код тог средства извршења њихова надлежност је остала искључива. Код свих других средстава извршења прописана је искључива надлежност јавних извршитеља за спровођење извршења, са изузетком четири средства извршења за чије спровођење је остао искључиво надлежан суд. То су: заједничка продаја непокретних и покретних ствари, извршење ради чињења, нечињења и трпљења, извршење ради враћања запосленог на рад и извршење одлука из породичних односа. Надлежност јавних извршитеља проширена је и на одлучивање о одређеним правним лековима и правним средствима. Када јавни извршитељ спроводи извршење он у првом степену одлучује о допуштености и основаности приговора трећег лица. Решење којим јавни извршитељ одбацује или усваја приговор трећег лица може се побијати приговором, док у случају да је јавни изврши-

тељ решењем одбио приговор трећег лица, оно може покренути парнични поступак против извршног повериоца ради утврђења да је извршење на предмету недозвољено. Уколико је јавни извршитељ надлежан за спровођење извршења он у првом степену одлучује о допуштености и основаности захтева за отклањање неправилности у спровођењу извршења. Против решења јавног извршитеља којим он одбацује или одбија захтев за отклањање неправилности може се изјавити приговор суду. Исто важи и у случају да јавни извршитељ није одлучио о захтеву за отклањање неправилности у року од пет дана од дана пријема захтева. Ако јавни извршитељ усвоји захтев за отклањање неправилности, против тог решења може се изјавити жалба. Још једна надлежност коју јавни извршитељ није имао према одредбама ЗИО 2011, јесте доношење решења о обустави извршења, када је он надлежан да спроводи извршење. Против решења којим је одлучено о обустави извршења (без обзира да ли је то решење донето по службеној дужности или на предлог странке или учесника у поступку), може се изјавити жалба. Поред тога, јавни извршитељ одлучује и о предлогу за одлагање извршења, решењем против ког је дозвољен приговор.

Управо због проширених надлежности јавног извршитеља законодавац је уредио институт његовог изузећа. Осим што су саме норме које регулишу изузеће јавног извршитеља расуте по различитим деловима закона, постоје и неке друге недоумице. Активна легитимација за подношење захтева за изузеће јавног извршитеља везује се само за извршног дужника, а не и за извршног повериоца, полазећи од тога да је њему дата слобода избора и промене поступајућег јавног извршитеља. Узимајући у обзир да институт изузећа штити право на правичан поступак, сматрамо да право да захтевају изузеће јавног извршитеља имају обе странке извршног поступка, али и не само странке него и учесници чија права и правни интереси могу бити повређени одлукама јавног извршитеља које се тичу обуставе извршног поступка, одлагања извршења, приговора трећег лица, захтева за отклањање неправилности у спровођењу извршења, итд. Зато се активна легитимација за подношење захтева за изузеће јавног извршитеља мора шире тумачити. Поред странака и учесника и сам јавни извршитељ ће обавестити суд о постојању разлога за изузеће, при чему ако постоје разлози за искључење он мора да прекине сваки даљи рад на том предмету, а уколико те не уради тиме је извршио тежу дисциплинску повреду. Изузеће се може тражити све до окончања извршног поступка.

О изузећу јавног извршитеља одлучује суд који је донео решење о извршењу, а у оквиру суда о томе одлучује судија појединац. Против

решења судије појединца којим је одбачен или одбијен захтев за изузеће јавног извршитеља може се изјавити приговор, али ако је захтев усвојен против тог решења не може се изјавити ни жалба ни приговор.

У свим другим питањима која нису уређена одредбама ЗИО сходно се примењују одредбе ЗПП. На овом месту треба бити опрезан, када је реч о подношењу тужбе против јавног извршитеља као разлогу за његово изузеће. Наиме одредбом члана 67, став 1, тачка 5 ЗПП прописано је да постоји разлог за искључење судије ако између њега и странке тече нека друга парница. Чињеница да између јавног извршитеља и странке тече парница о неком предмету спора није основ за његово искључење, јер као такав није прописан чланом 495, став 1 и 2 ЗИО, због чега се може користити као разлог за изузеће. Подношење захтева за изузеће јавног извршитеља с позивом на то да је странка, односно извршни дужник против њега поднео тужбу редовно има за циљ да се из поступка извршења уклони онај јавни извршитељ чије одлуке и радње незадовољни извршни дужник није успео да оспори одговарајућим правним средством. У пракси ЕСЉП чињеница да је странка поднела тужбу против судије због тога што је незадовољна његовим поступањем у конкретном предмету, не сматра се оправданим разлогом за изузеће судије, јер би се у противном омогућило странци да из поступка удаљи судију само због тога што странка има осећај да ће тај судија пресудити на њену штету. Ове принципе судови би требало да примењују и када одлучују о захтеву за изузеће јавног извршитеља због тога што је странка, односно извршни дужник незадовољан његовим радом против њега поднео тужбу.

Nikola BODIROGA, PhD

Associate Professor at Faculty of Law University of Belgrade

DISQUALIFICATION OF PUBLIC ENFORCEMENT AGENT

Summary

The main focus of this paper was to tackle the disqualification of public enforcement agent in the course of enforcement proceedings. According to the 2016 Serbian Law on Enforcement and Security the powers of public enforcement agents have been expanded significantly. They are exclusively entitled to decide on motion to enforce and for conducting enforcement regarding collection of claims for utilities and other similar services. Besides that they are in charge for conducting all enforcement measures with exceptions related to joint sale of immovable and movable assets, enforcement regarding action, non-action or sufferance, enforcement of decisions in family matters and employment reinstatement enforcement. Enforcement agents are not only empowered to perform actions but they also have competences to decide on different motions and legal remedies filed by the parties and other participants to enforcement proceedings. Therefor it is necessary to provide their impartiality.

Although the current Law on Enforcement and Security regulates disqualification of public enforcement agents (exclusion and disqualification), there are still some problems that need to be resolved. First of all, the provisions dealing with disqualification of public enforcement agents are in different parts of the law. Second, only enforcement debtor may request disqualification of public enforcement agent. In our view both parties as well as the participants to the enforcement proceedings should be entitled to request disqualification of public enforcement agent, since his/her decisions may tackle their rights and legal interests. Public enforcement agent may also find out there are reasons of his/her disqualification in which case he/she should inform the court and the parties to the proceedings. The Law on Enforcement and Security provides that motion for disqualification of public enforcement agent shall not stay enforcement, but if there are reasons for his/her exclusion he/she should cease any work on the case and inform the court and the parties to the proceedings, otherwise his/her actions shall constitute disciplinary violation.

The first instance court shall be competent to decide on request for disqualification of public enforcement agent. If the request has been dismissed or rejected, against that decision an objection may be lodged. When the court has granted the request no legal remedies are allowed against that decision.

The reasons for disqualification and exclusion of public enforcement agents have been regulated by Law on Enforcement and Security. One reason for disqualification needs to be adressed in special way. Civil Procedure Code provides that a judge shall be excluded if he/she and a party are involved in the proceedings regarding another lawsuit. This reason for exclusion of public enforcement agent hasn't been listed in Law on Enforcement but it may be used for his/her disqualification. However according to the case law of European Court of Human Rights, bringing criminal charges or lawsuits against judges is not in itself sufficient to cast doubt on their impartiality. This is because to require their automatic withdrawal in such circumstances would enable discontented litigants to engage in „judge shopping“ by artificially creating bias or prejudice, and thus provide them with easy instrument to remove judges they consider unfavourable. Before Serbian courts discontented enforcement debtors have started to file lawsuits against public enforcement agents in order achieve their disqualification from enforcement proceedings. The courts that are competent to decide on these requests should take into account judgments of European Court of Human Rights dealing with this issue.

Key words: *public enforcement agent, exclusion and disqualification, persons authorized to file the request, grounds for disqualification, procedure and decisions.*